

super dicto consanguinitatis impedimento dispensare. Eminentiae autem Vestrae humiliter supplicat oratrix Anna, quatenus ex speciali gratia cum ipsa dispensare dignetur, ut non obstante praedicto affinitatis ex illicita copula provenientis impedimento penitus occulto, matrimonium cum dicto Ioanne licite et valide contrahere possit.

Alia Formula pro voto castitatis perpetuae.

Eminentissime et Reverendissime Domine,

700. — Puella quaedam annos circiter quindecim nata scienter et libere votum emisit castitatis perpetuo servandae; nunc autem iudicio Confessarii, qui iam dudum ipsius confessiones excipit, in certum salutis discrimen veniret, nisi nubat; quapropter supplicat humiliter et enixe, votum sibi commutari ad effectum contrahendi matrimonium.

Dignetur Eminentia Vestra, etc.

Alia Formula de re eadem.

701. — Titius cum castitatis voto sit obstrictus, et cum in gravi versetur periculo incontinentiae, suppliciter orat Eminentiam Vestram, ut dignetur oratori a praefato voto dispensationem indulgere, quo matrimonium contrahere possit, etc.

Pro prece haec insuper fac advertas: 1° Supplicationes ad Datariam, in quibus causae canonicae non exprimuntur, vel quae testimonio Episcopi, aliave conditione requisita carent, dilacerantur, et ab Officiariis S. Congr. non respondentur.

2° In Gallia occurrit nunc sat frequenter causa, quae in supplicatione addi potest, scilicet matrimonium civiliter contractum, vel periculum ne contrahatur; tunc vero dispensatio praecipue conceditur in gratiam sponsae, prolis natae vel nasciturae, et familiae, vel ad vitandum scandalum religioni et moribus perniciosum.

3° Forma dispensationum tum in Poenitentiaria tum in Dataria nunc recepta, est commissaria, id est, datur potestas dispensandi, non vero praecise dispensatur. (*) Unde inferitur causas illatas debere esse veras, tum tempore quo Rescriptum Roma expeditur, tum tempore quo execu-

(*) Sed nescio quomodo probetur. Forma ad summum est mixta, qua mandatur ut dispensetur: quatenus vero mandatur gratia potiusquam facienda, dici debet facta sub conditione tamen cognoscenda ab exsecutore, ut iteircum exsecutio de-

mandata sit quid accessorium, quo in casu gratia non expirat morte concedentis C. Si super. Cf. De Offic. Deleg. in 6. Sane non est delegatus qui dispensat, quod tamen verum foret, si solum potestas fieret dispensandi, sed S. Sedes.

tioni dispensatio mandatur; nam in rescripto dicitur: si res ita sit, aut quid aequivalens, vel saltem subintelligitur (10).

4° Dispensatio pro foro interno committi solet Doctori in Theologia, vel in Iure canonico, vel, si haberi nequit, Confessario ab Episcopo approbato, qui non potest exequi dispensationem, nisi audita prius confessione; sed quoniam raro nunc inveniri possunt in plerisque locis confessarii in Theologia Doctores, ordinarie simpliciter facultas dispensandi Confessario a poenitente eligendo committitur.

CAPUT VII.

DE REVALIDATIONE MATRIMONII.

702. — Matrimonium invalidum esse potest 1° ob defectum consensus; 2° ob defectum formae praescriptae; 3° ob inhabilitatem partium.

ARTICULUS I.

DE REVALIDATIONE MATRIMONII IRRITI OB DEFECTUM CONSENSUS

Certum est, 1° matrimonium irritum ob solum defectum consensus revalidari posse per simplicem consensus renovationem.

Certum est, 2° requiri renovationem consensus utriusque partis, si utraque vere non consensit, et saltem illius, qui non consensit, si unicus sit. De pluribus autem controvertitur: hinc

703. Quaesita. — QUAE. 1° An consensus ab utroque debeat renovari, si unus tantum fide vel coacte consenserit?

Resp. Neg. Ratio est, quia consensus alterius vere positus perseverat,

(10) Alii tamen cum Garcia (De Benef. p. 6. cap. 2. n. 283.) et Pyrro Conrado (Prax. Dispens. Apost. lib. 7. cap. 2. n. 32.) censent, satis esse quod causa existat, quo tempore Delegatus dispensationem ipsam exequitur; quia Rescripti verba Si vera esse repereris, etc. sunt futuri temporis: et alioquin Pontifex dicens in Rescripto, Certam de praemissis notitiam non habentes, etc., negotium committere videtur secundum ea adiuncta, quae Delegatus reperiet. Opponit Suarez (De Leg. lib. 6. cap. 20. n. 14.) cum aliis (apud De Justis, De Dispens. Matrim. lib. 1. cap. 6. n. 299.-301.), petitionem esse subreptitiam nec praesumendum esse, quod Pontifex velit fraudibus favere. At respondebunt alii fortassis, non esse subreptitiam dis-

pensationem, quae demum ob causam vere existentem conceditur; et adversarii convenire ultro debent, validam fore, si in casu falsitas non per dolum sed bona fide fuerit exposita. Quocirca dispensationis nullitatem non ex defectu causae demum repetent, sed ex crimine fraudis, quam Pontifex punire sic velit, etiamsi alioquin dispensatio causae vere existenti concedatur. At vero id minus cohaerenter ab iis dicitur, qui iuxta communem sententiam tenent, validam esse dispensationem ab eo obtentam, qui simul cum causa vera et sufficienti in supplici libello fraudulenter alias causas itidem per se sufficientes sed prorsus falsas superaddat. Hanc tamen quaestionem definire, sapientiorum esto.

quamdiu positive retractatus non fuerit. (*) *Ita communiter Theologi; et hanc sententiam veriore, id est moraliter certam vocat S. Lig. n. 1114.*

Nonnulli tamen affirmant, quorum alioqui sententia non videtur probabilis. At in praxi praestat tutius consilium eligere, et quoad fieri absque incommodo seu periculo potest, curandum, ut consensus ab utroque eliciatur. (**)

QUAER. 2° *An consensus renovandus sit coram Parocho et testibus?*

Resp. Neg. Apparet ex praxi Ecclesiae et sententia communi, ob incommoda nimirum, quae ex illa obligatione sequerentur. (***)

ARTICULUS II.

DE REVALIDATIONE MATRIMONII IRRITI OB DEFECTUM FORMAE PRAESCRIPTAE

704. — I. Certum est, matrimonium invalidum ratione clandestinitatis ineundum esse coram Parocho et testibus, nisi obtineatur a Summo Pontifice dispensatio a lege *Conc. Trid.*, quae alioquin raro conceditur. Lex enim illa tamdiu obligat, quamdiu non fuit impleta, cum sit conditio sine qua non, requisita in omni casu ad matrimonii validitatem, nisi recursus ad Parochum sit impossibilis, ut supra, ubi de impedimento clandestinitatis dictum est.

II. Si ambo coniuges non renuant se sistere coram Parocho, coram eo revalidandum erit matrimonium vel publice vel occulte, prout nullitas matrimonii publica aut occulta fuerit. Ratio est, quia in priori casu scandalum est removendum, in posteriori vero praecavendum illud est, et fama sponsorum servanda.

Confirmatur insuper ex Declaratione Card. Caprara legati a latere in Galliis, in Instructione de matrimoniorum irritorum revalidatione. Sic enim ille: 6° *Si nullitas matrimonii occulta sit, seu communiter ignoretur, matrimonium coram proprio Parocho, adhibitis saltem duobus testibus confidentibus, secreto ad vitanda scandala contrahendum est; adnotata deinde particula in secretorum matrimoniorum libro.* 7° *Si nullitas matrimonii publica sit, ad scandalum removendum matrimonium publice servata forma Conc. Trid. celebrandum est. Quod si Ordinarius ob peculiarias circumstantias indicaverit expedire ut secreto coram proprio Parocho et duobus testibus potius celebretur, secreto celebrari poterit, dummodo tamen publicum scandalum alia ratione removeri possit, et quamprimum removeatur.*

(*) Et praeterea est validus, cum nulum obstat impedimentum.

(**) Id scrupulis gignendis optime conducit. Si nulla est necessitas renovati alterius consensus, cur hanc praxim, mole-

stam frequenter, suadebimus, quae ad valorem nihil confert?

(***) Imo quia legi Ecclesiae iam satisfactum est. Cf. *Opus Th. Mor.* V. 6. n. 1311. seqq.

Variae autem occurrunt difficultates, si una pars consentiat ad contrahendum coram Parocho et altera renuat, vel si ambae sint male dispositae. Hinc

705. *Quaesita.* — *QUAER. 1° Quid agendum, si una pars vel utraque consentiat ad consensum coram Parocho renovandum, sed renuat pergere ad Ecclesiam?*

Resp. Coniungendi sunt in sua ipsorum domo vel alio loco ab ipsis electo, dummodo adsint testes graves, quorum ope convalidatio huius matrimonii fieri possit publica, si hoc ad tollendum scandalum sit necessarium, scilicet si invaliditas prioris coniunctionis sit notoria.

QUAER. 2° Quid agendum, si unus renuat contrahere coram Parocho?

Resp. Sic respondet Card. Caprara in Instructione citata: *Si renuentia oriatur ex ignorantia vel aliquo errore contra leges aut doctrinam Ecclesiae circa impedimenta matrimonium irritantia, renuens debita cum prudentia et in charitate instruatur. Et quatenus adhuc renuat matrimonium suum in facie Ecclesiae convalidare, tunc satagendum est, ut specialem procuratorem constituat, qui eius nomine matrimonium contrahat de more; aut saltem, expresso consensu de praesenti per Epistolam directam proprio Parocho vel alteri Sacerdoti Ordinarii aut Parochi licentiam habenti, matrimonium renovetur.*

706. — *QUAER. 3° Quid, si pars indisposita ne per procuratorem quidem velit contrahere, etc.?*

Resp. Sic idem respondet Cardin. Caprara:

Si hactenus praescripta obtineri nullatenus possint, et pars una ad celebrationem matrimonii, iuxta superius tradita, faciendam adduci nequeat..., ad dispensationem in radice matrimonii, seu ad matrimonii sanationem in radice deveniri posse iudicamus, ita ut saltem innocentis partis animae saluti, prolis legitimitati et familiarum tranquillitati omnino consultum sit, et quamprimum etiam renuentis animae saluti provideri possit.

QUAER. 4° Quid, si neutra pars denuo matrimonium contrahere consentiat?

Resp. Nihil omnino hic et nunc faciendum est, cum nulla dispensatio ab Ecclesia in tali casu concedatur. Restat igitur, ut Parochus vacet ferventi orationi, frequenter Deo miserrimos concubinarios commendet, et assiduis curis horum conversionem procurare satagat.

ARTICULUS III.

DE REVALIDATIONE MATRIMONII IRRITI OB INHABILITATEM PARTIUM

Ad revalidandum matrimonium irritum ob impedimentum ecclesiasticum, ante omnia obtinenda est impedimenti dispensatio. Duplicis vero generis datur, scilicet 1° dispensatio simplex, seu modo consueto; 2° dispensatio in *radice* matrimonii.

§. I. De revalidatione matrimonii modo ordinario.

707. — I^a *Regula*. Si uterque coniux sit conscius impedimenti, uterque tenetur consensum renovare, obtenta dispensatione ad matrimonium revalidandum. Ratio est, quia scientia nullitatis matrimonii ob notum impedimentum dirimens necessario verum consensum in praecedenti matrimonii contractu excluserat.

II^a *Regula*. Si una tantum pars impedimentum cognoverit, illa certo tenetur consensum suum renovare, saltem sola seorsim. Sequitur ex modo dictis.

III^a *Regula*. Pars ignara impedimenti non deberet necessario renovare consensum ad matrimonii validitatem, si impedimentum alteram tantum partem respiceret. Ratio est, quia consensus illius fuit ab initio validus, et proinde perseverat; ergo sufficeret renovatio consensus partis inhabilis. Hinc si fidelis duxisset non baptizatam, quae ignorat impedimentum, sufficeret, ut cessante infidelitate vel obtenta dispensatione, fidelis renovaret consensum; quia consensus infidelis fuit validus, cum Ecclesia non potuerit ei imprimere inhabilitatem personalem.

708. *Quaesita*. — *QUAER.* 1° *An pars ignorans impedimentum, necessario debeat consensum renovare ad validam matrimonii redintegrationem?*

Resp. Duplex datur sententia probabilis:

I^a *SENTENTIA communiter affirmat*. Ratio est, 1° quia impedimentum tollit efficaciam consensus a principio; ergo remanet inefficax, et proinde nullum effectum producere potest, cum perseveret eodem modo, quo datus est: dispensatio autem simplex non sanat vitium, quod praecessit, sed partes reddit solummodo capaces ad consentiendum in posterum: 2° quia in Rescriptis *S. Poenitentiariae* haec clausula addi solet: *Altera parte de nullitate prioris matrimonii certiorata*. Ergo, etc. — Sanchez, Sylvius, Navarrus, etc.

II^a *SENTENTIA negat*. Ratio est, quia prior consensus, licet effectu suo caruerit ob impedimentum a iure positivo appositum, tamen de iure

naturae fuit validus, (*) cum fuerit praestitus erga personam de iure naturae habilem ad contrahendum: ergo, sublato impedimento, sufficit prior consensus, qui virtualiter in effectum per copulam conjugalem, cohabitationem aut per alia signa externa perseverat. Ergo, accedente consensu interno coniugis conscii impedimenti, expresso saltem per similia signa externa, utriusque consensus unitur et matrimonium convalidatur. Nec obstat clausula *S. Poenitentiariae*, quae apponi censetur, non ut vera conditio, sed ut simplex instructio; quia alias haec conditio saepe frustraretur. — Salmanticenses, etc.

Caeterum in praxi non est recedendum a prima sententia, nisi obtineatur dispensatio *in radice*, saltem extra casum urgentis necessitatis. Si autem casus urgeat, nec facile dispensatio in radice obtineri possit, licebit uti secunda sententia; (**) quia in eiusmodi angustiis non est prohibitum uti opinione probabili etiam cum periculo frustrationis Sacramenti (11). Necessitas autem urgens adest, quando ex manifestatione nullitatis matrimonii alteri parti facta, vel ex separatione coniugum, periculum mortis aut gravis infamiae vel scandali timeri prudenter potest. — Ita S. Lig. n. 1114. 1115.

709. — *QUAER.* 2° *An renovatio consensus praerequirat cognitionem nullitatis matrimonii?*

Resp. Videtur affirmandum cum sententia communiori. Ratio est, quia renovatio consensus necessario procedere debet ex intentione efficiendi matrimonium: ille autem qui credit, prius matrimonium validum fuisse, non vult matrimonium efficere, sed tantum renovat et ratum habet matrimonium prius initum; et cum irritum matrimonium istud extiterit,

(*) Hoc est falsum: dic, iure naturae esset validus, nisi obstaret lex positiva, quae ab ipso iure naturae vim habet: sed nequis dicere: *est validum*: sic enim lex irritans nihil facit. Posita hac lege, consensus est quidem verus, sed non est ullo modo efficax: quomodo ergo iure naturae est validus? An habemus duo iura invicem pugnantia? tunc praevaleat ius naturae.

(**) Sententia falsa nunquam licet uti. Sed cum in his angustiis Ecclesia non praecipiat certiore fieri alteram partem de invaliditate sui consensus, satisque ei sit, si renovetur consensus iuxta regulas a probatis auctoribus traditas (cf. pagellam

s. Poenitentiariae) quas videre licet apud Benedictum XIV. *Instr.* 87. nn. 71-74. ideoque censenda sit Ecclesiae in his casibus supplere sua potestate quod deest, sanando scilicet, si opus est, in radice, hinc satis quidem erit, si pars conscia renovet consensum: non quia ea secunda sententia est probabilis, sed quia Ecclesia supplet. Cf. *Opus Th. Mor.* V. 6. n. 1329. seq.

(11) Die potius, non frustrari tunc sacramentum; agitur enim de materia, in qua supplere Ecclesia potest; cumque in casu ad eandem recurrere non liceat alioquin vero contrahentes agant secundum probabilem sententiam de facto Ecclesiam supplere tenendum est.